

PREDLOGI DOPOLNIL IN SPREMEMB OSNUTKA ZAKONA O MEDIJIH – 1

1. Pomen izrazov (2. člen)

Analiza

V drugem členu (2. člen, 18. odstavek) osnutek zakona opredeljuje avdiovizualne medijske storitve (AVMS) skozi negacijo tako, da s tega področja potencialno izvzema več medijskih storitev kot normativna direktiva Evropskega parlamenta in sveta (Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah). Tako so posebej izvzete » – spletne strani z animiranimi elementi, kratkimi oglaševalskimi vložki ali informacijami, povezanimi z izdelkom ali neavdiovizualno storitvijo« (2. člen, 18. odstavek, 1 alineja).

Ob navedeni dikciji obstaja možnost napačne interpretacije, zaradi katere bi bile lahko iz določila zakona izvzete določene avdiovizualne medijske storitve na zahtevo, ki so komercialne narave, njihova vsebina (praviloma vključujejo animirane grafične elemente, kratke oglaševalske vložke ali informacije, ki so temeljno povezane s storitvijo) pa je uredniško oblikovana; glede na definicijo navedene direktive sodijo na področje množičnih medijev.

Predlog

V 18. odstavku 2. člena naj se prvo alinejo spremeni na sledeč način:
» – spletne strani z animiranimi elementi, kratkimi oglaševalskimi vložki ali informacijami, povezanimi z izdelkom ali storitvijo, ki ne sodi na področje avdiovizualnih medijskih storitev« .

Pojasnilo

Ker se tako v široki javnosti kot v stroki uporablja izraz izdelki in storitve informacijsko-komunikacijske tehnologije, bi se lahko »izdelek«, če ga ne opredelimo, nanašal na določen komercialen produkt v sklopu komercialne avdiovizualne storitve. Z navedeno dikcijo se temu izognemo.

2. Zaščita otrok in mladoletnikov (17. člen)

Analiza

Navedeni člen v prvem in drugem odstavku med pripoznanimi vsebinami, ki so potencialno škodljive z vidika otrok in mladoletnih, obravnava zgozlj »pornografske vsebine«, ne pa komercialnih medijskih konstrukcij nasilja in različnih oblik sovražnega govora (zaradi spola, etnične pripadnosti, spolne usmerjenosti, (ne)religioznosti itd.), ki so v tiskanih medijih in elektronskih publikacijah zelo pogoste. Poleg tega izraz »pornografske vsebine« navaja k utrjevanju javno razširjenega pojmovanja, da je pornografska vsaka konstrukcija eksplicitne seksualnosti ali človeške golote. Prav tako navedeni člen pornografije ne določa s podžanri. Na ta način se bo zavajanje državnih služb nazora s strani industrije zabave lahko nadaljevalo, saj ta svoje izdelke v medijih praviloma označuje z izrazom »erotika« (v strokovnem izrazoslovju porno šik, angl. *porno-chic*) vse bolj tudi v primerih, ko gre za »mehki porno«. To širitev »erotičnega« je zaznati tudi na polju nelegalnih oblik pornografije, tj. otroške pornografije, v primeru, ko gre za risane like.

Opredelitev zaščite v drugem odstavku je nezadostna.

Predlog

Zakonski osnutek naj se v 17. členu spremeni tako, da (se) bo predlog zakonskega določila

- opredeljeval do pornografije kot žanra;
- vključeval prepoved določenih nelegalnih pornografskih podžanrov, predvsem otroške pornografije, z navedbo, da so tako opredeljeni vsi prikazi otroške pornografske seksualnosti, tudi če v produkciji ne vključujejo dejanskih akterjev in akterk; če člen tega določila ne vključuje, mora usmeriti na ustrezni člen kazenskega zakonika;
- omejeval porno šik na legalne pornografske medije (zlasti tisk) in na posebej za to namenjena, jasno označena mesta medijih, ki jih obravnava člen (tisk in elektronske publikacije);
- omejeval pornografski (vključno »erotični«, tj. porno šik) tisk, zlasti revije v prodaji tako, da naslovnice otrokom in mladoletnim ne bodo vidne;
- med potencialno škodljive vsebine vključil »prikaze«, tj. konstrukcije neupravičenega nasilja;

- med potencialno škodljive vsebine vključil sovražni govor na podlagi spola, spolne usmerjenosti, etnične in »rasne« pripadnosti ter ateizma ali religioznosti;
- natančneje določil sredstva zaščite pred potencialno škodljivimi vsebinami in prve opredelil glede na vsebine, podobno kot je to zapisano v 67. členu obravnavanega zakonskega osnutka.

Pojasnilo

S tem ko člen uvaja izraz »pornografske vsebine«, je zakonski osnutek kategorično nekonsistenten (gl. 51, 67. in 68. člen). Z uvajanjem izraza pornografija tudi v ta člen poskrbimo hkrati za konsistentnost zakonskega predloga. Z razširitvijo reguliranih vsebin pridobimo zakonsko orodje za približevanje demokratičnim standardom, ki jih zgolj skozi splošne zakonske določbe medijskega zakona ne moremo uresničevati. Z vključitvijo risb v definicijo otroške pornografije upoštevamo evropsko opredelitev. Natančnejša definicija zaščite bo onemogočila manipulacije s poljubnimi gesli, ki niso v odgovarjajoči funkciji.

3. Varstvo otrok in mladoletnikov v oglaševanju (51. člen)

Analiza

51. člen ne vključuje starostne meje mladoletnih, ki v primeru regulacijskih mehanizmov oglaševanja ni tako samoumevna, saj oglaševalski kodeks opredeljuje otroke in mladoletne s starostjo do 16. let.

Obravnavani člen v prvem odstavku govori o prizorih pornografije v oglaševanju in jih prepoveduje; ne opozarja posebej na otroško pornografijo, čeprav se je ta v oglasih za porno šik (»erotiko«) v množičnih medijih že pojavljala. Pojav je še dodatno sporen, ker raziskave dokazujejo povezanost med otroško pornografijo in spolnim nasiljem nad otroci.

Glede na vsakdanjo prakso oglaševanja porno šik izdelkov in storitev otrokom in mladoletnim na oglasih za mobilne portale pod geslom »erotika« (ki pa pogosto vključuje tudi sovražni govor, zlasti na osnovi etnične pripadnosti), je člen vsebinsko pomanjkljiv in ohlapen tudi, ko navaja »druge vsebine, ki bi lahko škodovale njihovem zdravju ter duševnemu in telesnemu razvoju, ali kako drugače negativno vplivale na dovzetnost otrok in mladoletnikov«.

Ponudniki porno šik vsebin na mobilnih portalih nepovabljeni oglašujejo spletno povezavo na mobilnih telefonih ne glede na starost lastnika/-ce, če se je ta le enkrat prijavil/-a na »erotično« spletno stran; mobilni operater to oglaševanje potem zaračuna. Odjava opisanega nenaročenega oglaševanja ni preprosta.

Predlog

Obravnavani člen naj v dodatnem odstavku opredeli starost otrok in mladoletnih z zgornjo mejo 18. let. V obstoječem prvem odstavku naj se podrobneje opredeli »druge« vsebine, predvsem sovražni govor na podlagi spola, spolne usmerjenosti, etične ali t.i. rasne pripadnosti, psihofizičnih značilnosti, družbenega položaja, ateizma ali religioznosti.

V drugem odstavku naj se vključi dodatne alineje, da se z oglaševalskimi vsebinami ne sme:

- prikazovati otroške pornografije (namesto tega se tu lahko vključi napodilo k ustreznem členu kazenskega zakonika);
- naslavljati na otroke in mladoletne z oglasi za porno šik (»erotiko«);
- nenaročeno pošiljati sms sporočila s povezavo na porno šik (»erotiko«) na mobilne telefone, s katerih je bila predhodno vzpostavljena povezava s ponudnikom porno šik oz. »erotičnih« vsebin; izjema so številke mobilnih telefonov, ki uporabljajo zaščito s pin kodo, s pomočjo katere ponudnik porno šik vsebin vsakič znova pri zanesljivem viru preveri datum rojstva osebe in je tako dokazljivo, da ne gre za otroka ali mladoletno osebo.

Pojasnilo

Z opredelitvijo starosti otrok in mladoletnih se ukine nelegalnost oglaševalskega kodeksa v tem segmentu. Z navedbo otroške pornografije rešimo akuten problem risane otroške pornografije v oglaševanju. S starostno zamejeno prepovedjo oglaševanja potencialno škodljivih vsebin na mobilnih telefonih se približamo praksam nekaterih držav EU, ki so v opredeljevanju tehnične zaščite otrok in mladoletnih pred potencialno škodljivimi vsebinami najbolj izdelale pravna orodja (npr. Nemčija). Gre za priložnost, da se prekine široko uveljavljena praksa ne le psihične (dojemljivost za seksizem kot posledica mladostne sprejemljivosti), ampak tudi finančne ranljivosti otrok in mladoletnih.

4. Zaščita otrok in mladoletnikov v AVMS na zahtevo in radiih na zahtevo (68. člen)

Analiza

Navedeni člen v prvem odstavku določa zaščito za programske vsebine, »ki bi lahko resno škodovale telesnemu, duševnemu ali moralnem razvoju otrok in mladoletnikov, zlasti takšne vsebine, ki vsebujejo pornografijo ali neupravičeno nasilje«; glede na najbolj pogosto interpretacijo gre tu za nelegalne vsebine (otroška pornografija, »trdi porno« s s/m praksami, v katerih se akterke in akterji poškodujejo, nekrofilija in sodomija, filmi in prizori nasilja, kjer je le-to samemu sebi namen). Tako je Mirovnemu institutu problematiko nekaj let nazaj pisno pojasnila tudi tedanja komisarka za informacijsko družbo in medije evropske komisije Viviane Reding. Torej se navedenih vsebin ne bi smelo prikazovati pod nobenim pogojem. Zaščita pa velja za vsebine, ki bi lahko škodovale otrokom in mladoletnim.

Predlog

Prvi odstavek obravnavanega člena se preoblikuje v dva odstavka, ki ustrezata pojmovanju in opredelitvam prvih dveh odstavkov predhodnega, 67. člena.

Pojasnilo

Potencialno škodljive vsebine, posebej pornografija in nasilje se z vidika zaščite otrok in mladoletnih opredeljujejo glede na posamezno družbeno-kulturno okolje. Vendar so nekatere norme, s pomočjo katerih jih definiramo, trajnejše in širše prisotne. Tako je področje nelegalne pornografije in konstrukcij neupravičenega nasilja opredeljeno s potencialno resno škodljivostjo, drugi, legalni pornografski in »nasilni« podžanri pa so definirani z možno škodljivostjo. Znotraj te, zadnje opredelitve so vsebine strukturirane glede na ožje družbeno-kulturno okolje, tudi predpisana zaščita upošteva norme lokalnega okolja.

Podpisnice in podpisniki:

doc. dr. Renata Šribar

dr. Valerija Vendramin

prof. dr. Oto Luthar

izr. prof. dr. Duška Knežević Hočevar

dr. Zalka Drglin

dr. Natalija Vrečer

Nada Kirn

izr. prof. dr. Mojca Ramšak →

izr. prof. dr. Irena Novak Popov
Katja Zabukovec Kerin
Mojca Dobnikar
mag. Maja Gspan
Vera Kozmik Vodusek
Jasmina Vidmar
Klavdija Aničič
Katja Bašič
dr. Živa Humer
Dragica Dada Bac

Ljubljana, 20. 9. 2010